

Jan-Olof Andersson / Helene Nilsson
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar från Amatörkulturens samrådsgrupp, ax på Förslag till nationellt genomförande av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet
Regeringsuppdrag Ku2009/98/KT

Tack för att vi fått inbjudan att lämna synpunkter och för respit med att lämna svaret.

Ratificering

ax instämmer med arbetsgruppens slutsats att konventionen kan ratificeras utan att det behövs ny lagstiftning.

ax anser är att Sverige bör snarast möjligt ratificera konventionen. Arbetsgruppen diskuterar inte konsekvenser av att inte delta i konventionen – utgångspunkt är att konventionen skall ratificeras. Vi är glada för att regeringen och arbetsgruppen har denna utgångspunkt och föreslår att konventionen ratificeras snarast möjligt. De tveksamheter och svårigheter som finns vid arbetet med immateriella kulturarv och som refereras i arbetsgruppens rapport är inte motiv för att hålla sig undan utan bör snarare vara ett incitament för aktivt deltagande.

ax ställer sig bakom arbetsgruppens alternativ 3: Helt genomförande.

Ett antal myndigheter eller motsvarande organisationer får i uppdrag att utveckla de verktyg som konventionen ger för att trygga det immateriella kulturarvet. Konventionen implementeras genom att ansvaret fördelas på olika myndigheter med en samordnande sådan och att andra intressenter knyts till dessa.

Organisation

ax stödjer arbetsgruppens förslag till organisation:

En arbets- och ansvarsfördelning skapas med en samordnande myndighet och ett antal myndigheter/motsvarande organisationer med ansvar för olika fackområden som s.k. expertnoder. Dessa skall hantera konventionen och besvara de frågor som kan uppstå, fördela projektmedel och samordna underlag för åiterrapporteringen till Unesco om de åtgärder som vidtagits samt vara ett stöd för metodiska frågor och metodutveckling.

ax är positivt till uppdelning av fackområden / intressesfärer inom området.

ax anser det är mycket bra att det skapas ett råd för immateriella kulturarv i Sverige i enlighet med arbetsgruppens förslag. Förslaget om att rådet skalla bestå av en blandning av företrädare för nodmyndigheter, andra berörda myndigheter, företrädare för utövare och ideella organisationer samt fristående experter.

ax anser att det är viktigt att rådet ges ansvar och beslutanderätt. Utredningen är inte tillräckligt tydlig på denna punkt.

ax delar åsikten att det finns en rikedom av insamlat material, men att det är ojämnt fördelat mellan olika områden och delområden. Det är viktigt att resurser finns för dokumentation, men det är lika viktigt för trygghet att resurser tillförs utövande och att utövandet utvecklas konstnärligt och socialt så att det kan ha en stor relevans i dagens samhälle.

Det ideella kulturlivets medverkan

Arbetsgruppen har på många sätt lyft fram det ideella engagemangets betydelse för trygghet av de immateriella kulturliven i Sverige. Den ideella sektorn föreslås ingå i rådet för immateriella kulturarv i Sverige samt i de olika noderna. Arbetsgruppen har dock inte klarlagt på vilket sätt de ideella aktörerna skall bjudas in till deltagande och hur ansvarsfördelningen skall vara.

ax anser att det är av yttersta vikt att ideella aktörer och organisationer inbjuds till ett jämlikt samarbete. Representanter för ideella sektorn bör utses av dess egna organisationer. Formerna för hur dessa utses diskuteras inte av arbetsgruppen. Former för samverkan bör utvecklas genom samtal mellan kulturdepartementet och berörda ideella organisationer.

Under förutsättning att en överenskommelse görs inom kulturpolitiken mellan regeringen / kulturdepartement – Sveriges kommuner och landsting – ideell sektor bör formerna för den ideella sektorns deltagande i arbetet med trygghet av immateriella kulturarv behandlas i en sådan överenskommelse.

ax anser att det är viktigt att inte noderna själva eller rådet ensamma bestämmer vilka ideella aktörer som skall ingå i arbetet. Frivilligsektorn bör ges en stark roll i de olika noder som skapas och inte enbart delta på myndigheternas villkor.

Relationen expertnod – ideella skall alltså vara tydligt överenskommen, reglerad och bygga på jämlikhet. Ideella företrädare skall ha likvärdig ställning som andra experter. Detta betyder dock inte att alla ideella aktörer kan jämföras med varandra. Det är självklart nödvändigt med en bedömning av de olika ideella aktörernas relevans. Denna bedömning skall ske öppet och i samråd med de ideella aktörerna själva.

Åtgärder

ax är positiv till att listor över immateriella kulturarv upprättas i enlighet med arbetsgruppens förslag; *ett öppet förhållningssätt, där själva insatserna är viktiga, inte listorna i sig. Listorna skulle förslagsvis kunna utgöras av bredare områden eller kategorier som exemplifieras. En utgångspunkt för det fortsatta arbetet med konventionens genomförande i Sverige bör vara att inte betrakta något som fasta, slutgiltiga former, utan att kontinuerligt bevara, förmedla och föra vidare utan att låsa fast. Våra immateriella kulturarv måste också i framtiden kunna förmedla olika tiders, platsers och människors sätt att tänka.*

ax anser att särskilda medel bör tillföras för att säkra och utveckla de ideella aktörernas arbete. Arbetsgruppen föreslår finansiering med *1,3 miljoner kronor som tillförs den samordnande myndighetens förvaltningsanslag. Den samordnande myndigheten föreslås även tillföras – som nytillskott, inte omfördelning – projektmedel på inledningsvis 5 miljoner kronor per år för särskilda insatser och åtgärder inom området. Vid respektive nodansvarig myndighet/institution beräknas behovet av förstärkning för administrativa merkostnader vara ca 300 000 kronor per år.*

Ett särskilt anslag bör stärka de viktigaste aktörerna inom ideell sektor. Projektmedlen på 5 miljoner bör fördelas så att minst hälften tillfaller aktörerna inom ideell sektor. Den ideella sektorn bör ha ett aktivt inflytande i fördelningsarbetet. Formerna för detta bör bli föremål för en överenskommelse mellan regeringen – SKL – ideell sektor i enlighet med vad som ovan diskuteras.

ax anser att erfarenheter från hemslöjdsarbete bör överföras även till andra områden. De ideella organisationerna och institutioner bör gemensamt bygga upp nät av konsulenter som stödjer och utvecklar ideellt arbete och som blir en länk mellan institutioner, forskarvärld, utövning. Resurser för konsultverksamhet bör tillföras de ideella aktörerna, organisationerna.

Principer

ax delar arbetsgruppens analys av skillnaden mellan att skydda och trygga immateriella kulturarv. Arbetsgruppen skriver: *Att "skydda" kan i praktiken komma att tolkas som att konservera. Detta skulle kunna få olyckliga konsekvenser eftersom förändring är en förutsättning för levande tradition. Ska det som hamnar på listan kanoniseras och för alltid vara sig likt? Detta är en av anledningarna till att arbetsgruppen anser att "safeguarding" bättre översätts med tryggande.* Vi är positiva till att begreppet trygga används.

ax vill samtidigt betona vikten av att de immateriella kulturarven skyddas mot missbruk och kommersiellt utnyttjande. Dessa frågor som har mer upphovsrättslig karaktär bör bli föremål för ytterligare analys.

ax är positiv till de resonemang som förs av arbetsgruppen om levande bruk av kulturarv och vikten av att kulturarv anpassas och utvecklas i det moderna samhället. Sådan anpassning och utveckling är en förutsättning för att de immateriella kulturarven skall spela en viktig roll för lokala och gruppidentiteter. Professionaliseringen av utövande är en del av detta anpassnings- och utvecklingsarbete. **ax** anser att detta ska beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet och att en utbildningsstruktur och kulturstödsstruktur skall utvecklas som inkluderar folkmusik, folkdans, berättande med nya och gamla rötter i Sverige.

ax anser att moderna människor kombinerar flera identiteter, att vårt samhälle på många plan är mångkulturellt. I linje med detta menar vi att man bör i beslut och förordningar kring immateriella kulturarv inte tala om ett eller det immateriella kulturarvet utan om immateriella kulturarv i pluralis.

Sverige och tredje världen – värderingar kring kulturarv

Arbetsgruppen diskuterar att världsarvskonventionen från 1972 är inriktad på monument, byggnader och platser och bygger på västerländska värderingar. Mer än hälften av världsarven finns i Europa och Nordamerika. Konventionen för skydd av immateriella kulturarv har drivits igenom av framförallt representanter för tredje världen. På den representativa listan över immateriella kulturarv finns enligt arbetsgruppen ca 75 procent av objekten utanför Europa och Nordamerika.

För **ax** är det viktigt att betona att Sverige inte ska ratificera konventionen först och främst i solidaritet med andra delar av världen. Vi bör vara solidariska med delar av våra kulturarv här hemma som har fått små resurser och lite uppmärksamhet. De värderingar som dominerar i västerlandet har fokuserat mer på materiella kulturarv och till stora delar negligerat eller nedprioriterat immateriella. **ax** är självklart positiv till att Sverige skall solidariskt förmedla erfarenheter och stödja tryggandet av kulturarv i andra delar av världen. Men för oss är konventionen ett viktigt erkännande av betydelsen av levande kulturarv här hemma. Kulturarv som vi vill trygga och utveckla.

Det är mot denna bakgrund som vi vill framhålla att Sverige skyndsamt skall ratificera konventionen, att det ideella arbetet som bidragit till tryggande av immateriella kulturarv erkänns och utvecklas, att utövarna av immateriella kulturarv – både professionella och ideella – jämlikt inkluderas, att resurser tillförs området eller omfördelas till området för att främja tryggande och utveckling.

Östra Hoby den 7 augusti 2010

Lars Farago
ordförande Amatörkulturens samrådsgrupp, **ax**